



SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060106

DOM
2014-06-05
Stockholm

Mål nr
M 9643-13

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2013-10-02 i mål nr M 1031-12, se bilaga A

KLAGANDE

Länsstyrelsen Jämtlands län
831 86 Östersund

MOTPART

Överumans Fisk AB, 556527-2977
Box 210
923 24 Storuman

SAKEN

Tillstånd enligt miljöbalken för fiskodling samt vattenverksamhet vid Hölleforsen och Blåtjärn, Ragunda kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens domslut på så sätt att villkoren i det lämnade tillståndet ska ha den lydelse som framgår nedan och att tillägg görs beträffande Uppskjutna frågor och Provisoriska föreskrifter.

Villkor

1. Om inte annat anges i villkoren nedan ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad Överumans Fisk AB uppgett i ansökningshandlingarna och vad bolaget i övrigt åtagit sig i ärendet.
2. Foderkoefficienten får som begränsningsvärde inte överskrida 1,2 som medelvärde per kalenderår.
3. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras väl uppmärkta och på sådant sätt att förorening av mark och vatten inte riskeras. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras nederbördsskyddat och vid behov ska förvaringsplatsen vara försedd med

Dok.Id 1147058

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00

påkörningskydd. Förvaringen ska ske så att det inte föreligger någon risk att sinsemellan reaktiva föreningar kan komma samman. Kemiska produkter och farligt avfall innehållande flyktiga organiska föreningar ska förvaras i väl tillslutna behållare så att avdunstningen minimeras.

Flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska alltid förvaras inom invallat område som är beständigt mot det som förvaras där. Invallningar ska dimensioneras så att de rymmer största behållarens volym och minst 10 % av övrig lagrad volym.

Ledningar och övrig utrustning ska hållas i sådant skick att läckage inte inträffar.

4. Död fisk ska tas om hand så snart som möjligt och senast inom ett dygn.

5. Platser för lagring av död fisk och annat avfall ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

6. Allt avfall ska hanteras så att olägenheter med lukt inte uppkommer.

7. Vägning ska ske av all insatt fisk, upptagen död fisk samt levande fisk som tas upp för slakt.

8. Verksamhetsutövaren ska föra journal över verksamheten. Journalföringen ska omfatta minst följande:

- mängd insatt fisk
- tillförd mängd och typ av foder per dag
- fodrets fosforinnehåll, kväveinnehåll, proteininnehåll och energivärde
- eventuell tillsats av medicin och bekämpningsmedel i foder
- mängd död fisk och restprodukter per månad
- mängd levererad fisk.

Journalerna ska arkiveras och hållas tillgängliga i fem år efter arkivering för genomgång vid besiktning av anläggningen.

9. Överumans Fisk AB ska dels underrätta tillsynsmyndigheten innan verksamheten påbörjas, dels underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella planer att avsluta hela eller delar av verksamheten.

10. Förslag till kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheten inom sex månader efter det att tillståndet vunnit laga kraft eller inom den ytterligare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer

Uppskjutna frågor

Mark- och miljööverdomstolen skjuter upp frågor om vilka slutliga villkor som ska gälla avseende recirkulerande system för vatten och rening av utgående vatten samt omhändertagande av död fisk i enlighet med vad som framgår av utredningsföreskrifterna U1 och U2 nedan och ålägger Överumans Fisk AB att utföra de utredningar som anges där.

U1. Överumans Fisk AB ska under prövotiden, i samråd med tillsynsmyndigheten, utreda möjlighet att dels införa ett recirkulerande system för vattnet i fiskodlingen, dels installera rening på utgående vatten. Utredningen ska innehålla förslag på olika reningstekniker samt utsläppsvärden för kväve och fosfor vid redovisade reningstekniker, detta jämfört med orenat utsläpp. Utredningen ska innehålla tekniska, djurskyddsmässiga och ekonomiska konsekvenser av valda tekniker.

Redovisning enligt ovan samt förslag till slutliga villkor ska lämnas till mark- och miljödomstolen senast den 1 juli 2015.

U2. Överumans Fisk AB ska under prövotiden, i samråd med tillsynsmyndigheten, utreda möjligheter att omhänderta död fisk på ett mer energieffektivt och kretsloppsmässigt bättre sätt än förbränning. Utredningen ska innehålla förslag på olika destruktionsmetoder. Utredningen ska innehålla tekniska, ekonomiska och miljömässiga konsekvenser av valda metoder.

Redovisning enligt ovan samt förslag till slutliga villkor ska lämnas till mark- och miljödomstolen senast den 1 juli 2015.

Provisoriska föreskrifter

Under prövotiden och till dess annat beslutats ska följande provisoriska villkor gälla.

P1. Utsläppet av totalfosfor från odlingen får under prövotidsperioden som högst uppgå till 460 kg per år beräknat enligt Naturvårdsverkets allmänna råd 93:10.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Jämtlands län (länsstyrelsen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom på så sätt att undersöknings- och prövotidsvillkor avseende rening och recirkulerande system, samt villkor om kemikalie- och avfallshantering införs enligt följande.

Recirkulering och rening

U. Bolaget ska under prövotiden, i samråd med tillsynsmyndigheten, utreda möjlighet att dels införa ett recirkulerande system för vattnet i fiskodlingen, dels installera rening på utgående vatten.

Utredningen ska innehålla förslag på olika reningstekniker, utsläppsvärden för kväve och fosfor vid redovisade reningstekniker, detta jämfört med orenat utsläpp.

Utredningen ska även innehålla alternativet att installera ett recirkulerande system.

Utredningen ska innehålla tekniska, djurskyddsmässiga och ekonomiska konsekvenser av valda tekniker. Redovisning enligt ovan samt förslag till slutliga villkor ska lämnas till mark- och miljödomstolen senast den 31 december 2014.

P. Utsläppet av totalfosfor från odlingen får under prövotidsperioden som högst uppgå till 371 kg per år beräknat enligt Naturvårdsverkets beräkningsmodell (rapport 3382).

Kemikalie- och avfallshantering

1. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras väl uppmärkta och på sådant sätt att förorening av mark och vatten inte riskeras. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras nederbördsskyddat och vid behov ska förvaringsplatsen vara försedd med påkörningsskydd. Förvaringen ska ske så att det inte föreligger någon risk att sinsemellan reaktiva föreningar kan komma samman. Kemiska produkter och farligt avfall innehållande flyktiga organiska föreningar ska förvaras i väl tillslutna behållare så att avdunstningen minimeras.

Flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska alltid förvaras inom invallat område som är beständigt mot det som förvaras där. Invallningar ska dimensioneras så att de rymmer största behållarens volym och minst 10 % av övrig lagrad volym.

Ledningar och övrig utrustning ska hållas i sådant skick att läckage inte inträffar.

2. Död fisk ska tas om hand så snart som möjligt och senast inom ett dygn.

3. Platser för lagring av död fisk och annat avfall ska godkännas av tillsynsmyndigheten.

4. Allt avfall ska hanteras så att olägenheter med lukt inte uppkommer.

5. Vägning ska ske av all insatt fisk, upptagen död fisk samt levande fisk som tas upp för slakt.

U. Bolaget ska under prövotiden, i samråd med tillsynsmyndigheten, utreda möjlighet att omhänderta död fisk på ett mer energieffektivt och kretsloppsmässigt bättre sätt än förbränning.

Utredningen ska innehålla förslag på olika destruktionsmetoder. Utredningen ska innehålla tekniska, ekonomiska och miljömässiga konsekvenser av valda metoder. Redovisningen enligt ovan samt förslag till slutliga villkor ska lämnas till mark- och miljödomstolen senast den 31 december 2014.

Överumans Fisk AB (bolaget) har bestritt länsstyrelsens yrkanden.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen har uppgett sammanfattningsvis följande. Enligt 2 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken ska bästa möjliga teknik användas. Enligt Naturvårdsverkets allmänna råd (AR 1993:10 ”Allmänna råd Fiskodling - Planering, tillstånd, tillsyn”) finns reningsteknik för landbaserad odlingsverksamhet kommersiellt tillgänglig. Enligt råden ska landbaserad odlingsverksamhet förses med reningsteknik som vid en normal foderkoefficient ska klara en rening av tillförda näringsämnen motsvarande 70 % för fosfor och 25 % för kväve som årsmedelvärde. Genom rening tillsammans med recirkulation av vattnet i odlingen skulle dessa siffror kunna uppnås. Fiskodlingarnas maximala utsläpp av fosfor motsvarar ca 420 personekvivalenter. Enligt länsstyrelsens

uppfattning är det idag inte godtagbart att så mycket avloppsvatten släpps orenat till recipienten.

En minskning av fiskodlingens utsläpp av fosfor och kväve, genom rening och cirkulation, ger visserligen enbart en marginell minskning av belastningen på Indalsälven och Bottenhavet, men varje enskilt utsläpp som kan minskas är positivt. Bolaget har i nuläget inget krav på reduktion av näringsämnen trots att merparten av alla landbaserade fiskodlingar idag har rening av utgående vatten. Ett normalt företag i branschen borde kunna klara av en investering i reningsteknik. Eftersom bolaget söker tillstånd att utöka sin verksamhet borde det införas ett villkor att utreda möjligheten att införa recirkulerande system och förslag på olika reningstekniker och alternativa lösningar. De uppgifter som redan redovisats är inte tillräckliga. Cirkulation av vatten inom odlingen skulle också kunna medföra en lägre energiförbrukning.

De kemiska produkternas farlighet är betydande och anläggningen ligger i nära anslutning till vatten. Kemikalie- och avfallshanteringen är mycket viktig ur miljösynpunkt. Domstolen bör därför föreskriva villkor för hanteringen.

Bolaget har uppgett sammanfattningsvis följande. Bolaget har lämnat in tillräcklig utredning vad avser möjligheterna att införa ett recirkulerande system och rening. Ytterligare utredning och villkor är därmed inte nödvändiga. Bolaget har två anläggningar för sättfiskodling som berörs av tillståndet, Blåtjärn och Hölleforsen. Förutsättningarna för de två anläggningarna skiljer sig åt. Bolaget har påbörjat investeringar i anläggningen i Blåtjärn, bland annat har system för 50 % recirkulering införts i avelshallen och i hallen för växande sättfisk. För att minska risken för att fisken ska drabbas av sjukdomar planerar bolaget att investera i bl.a. ett UV-vattenreningssystem för inkommande vatten. I framtiden kan bolaget behöva producera större sättfiskar, vilka kräver mer utrymme och att volymen i uppstartshallen utökas. Investeringarna beräknas kosta 3 826 800 kr och innebär att energianvändningen optimeras och att förhållandena blir perfekta för fisken. Ombyggnationen innebär att det i framtiden kommer finnas möjlighet att samla upp slam (foderrester och fekalier) från det utgående vattnet, vilket saknas hos den nuvarande anläggningen. Slammet skulle i så fall kunna användas t.ex. som gödning.

Enligt de beräkningar som genomförts skulle recirkulation av allt vatten medföra betydande merkostnader, försämrade förhållanden för fisken och att möjligheten till temperaturreglering genom det inkommande vattnet minskar. Bolaget har också till Mark- och miljööverdomstolen redovisat beräknade kostnader för ytterligare recirkulering och rening av utgående vatten.

Såvitt avser anläggningen i Hölleforsen har bolaget tittat på olika alternativ för recirkulering. Hölleforsen är en äldre anläggning som bl.a. saknar vattenuppvärmningssystem i kläcknings- och yngelhallarna. Enligt bolagets bedömning skulle det vara bättre på lång sikt att bygga en helt ny odlingsenhet i stället för att försöka renovera de gamla lokalerna. En sådan investering blir emellertid inte konkurrenskraftig med den nu sökta odlingsvolymen och är för närvarande inte aktuell. Sammantaget bedömer bolaget att de investeringar i form av recirkulation och vattenrening som länsstyrelsen efterfrågar innebär en kostnad om 11 841 000 - 18 066 200 kr, beroende på vilken reningsgrad som ska uppnås m.m. Den minskade vattenmängden innebär endast en försumbar kostnadsvinst i sammanhanget. Investeringar om knappt 12 miljoner kr skulle innebära en kostnadsökning om 592 kr/kilo utökad foderförbrukning och 197 kr/kg på den totala foderförbrukningen. Även om investeringskostnaden delas upp på tio år innebär detta en ökad kostnad om 59,4 kr per kg utökad foderförbrukning, samtidigt som det genomsnittliga marknadspriset för sättfisk mellan 60-70 gram uppgår till 65,25 kr. Investeringen blir därmed inte ekonomiskt försvarbar under nuvarande förhållanden, men skulle möjligen bli teoretiskt möjlig om produktionen utökades till totalt 160 ton foder/år. Kalkylerna skulle också bli bättre om en helt ny anläggning uppfördes. Det kan bli intressant att söka tillstånd till sådan utökad produktion i framtiden. Enligt bolagets uppfattning har för övrigt nästan inga andra sättfiskodlingar i Sverige vattenrening och recirkulation i sina anläggningar. Alternativ med endast rening utan recirkulation har redan utretts med slutsatsen att reningsgraden skulle bli orimligt låg i förhållande till kostnaden. Möjligheten att leda vattnet till ett reningsverk är inte heller realistisk.

Bolaget vidhåller sin ståndpunkt att det är onödigt att föreskriva villkor för kemikalie- och avfallshantering och hänvisar till vad som anfördes i mark- och miljödomstolen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Enligt 2 kap. 3 § miljöbalken ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd, utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Av 2 kap. 7 § följer att kravet endast gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla det.

Utredningsvillkor avseende rening och recirkulerande system

Som länsstyrelsen anfört medför bolagets verksamhet utsläpp som inte är helt försumbara. Parterna är eniga om att det finns teknik tillgänglig som möjliggör ytterligare rening. Bolaget har uppgett att verksamheten nyligen har investerat i renovering av lokalerna och i viss reningsteknik.

Enligt Mark- och miljööverdomstolens mening är ett utredningsvillkor avseende rening och recirkulerande system miljömässigt motiverat. Bolaget har enligt domstolens uppfattning inte visat att ett sådant villkor är orimligt. Mot bakgrund av detta ska länsstyrelsens talan bifallas och ett villkor om att bolaget under en prövotid ska utreda frågor om rening och recirkulerande system införs. Däremot anser Mark- och miljööverdomstolen att det för närvarande saknas skäl att skärpa villkoret om utsläpp av totalfosfor. Det yrkade villkoret ska därför justeras på så sätt att det av mark- och miljödomstolen föreskrivna villkoret om utsläpp av totalfosfor kvarstår i form av ett provisoriskt villkor. För att bolaget ska få tillräcklig tid på sig för att genomföra utredningen bör tidpunkten för redovisning bestämmas till den 1 juli 2015.

Kemikalie- och avfallshantering

Enligt 22 kap. 25 § första stycket 7-8 miljöbalken ska en dom som innebär att tillstånd ges till en verksamhet i förekommande fall innehålla bestämmelser om villkor som behövs avseende hantering av kemiska produkter i verksamheten, om hanteringen kan

medföra olägenheter för den yttre miljön, samt de villkor som behövs om avfallshantering, återvinning och återanvändning, om hanteringen, återvinningen eller återanvändningen kan medföra olägenheter för den yttre miljön.

Bolaget ägnar sig åt en verksamhet som medför hantering av en inte obetydlig mängd kemikalier och avfall. Anläggningen ligger också nära vatten. Mark- och miljööverdomstolen ansluter sig till länsstyrelsens bedömning att det i detta fall är rimligt att hanteringen regleras genom villkor. Såvitt avser införandet av ett utredningsvillkor om möjligheten att omhänderta död fisk på ett mer energieffektivt och kretsloppsmässigt bättre sätt finner Mark- och miljööverdomstolen att ett sådant villkor är miljömässigt motiverat och rimligt. Ett sådant villkor ska därför föreskrivas på det sätt som länsstyrelsen har yrkat. Även här bör tidpunkten för redovisning bestämmas till den 1 juli 2015.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2014-07-03

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Lars Dirke, hovrättsråden Åsa Marklund Andersson och Margaretha Gistorp, referent, samt tekniska rådet Dag Ygland. Föredragande har varit Lina Österberg.



ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2013-10-02
meddelad i
Östersund

Mål nr M 1031-12

SÖKANDE

Överumans Fisk AB, 556527-2977
Box 210
923 24 Storuman

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för fiskodling samt vattenverksamhet vid Hölleforsen och Blåtjärn, Ragunda kommun

Avrinningsområde: 40 (Indalsälven)
Koordinater (SWEREF 99 TM): N: 6981190 E: 584800 Hölleforsen
N: 6983360 E: 584510 Blåtjärn

DOMSLUT

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen lämnar Överumans Fisk AB tillstånd

- enligt 9 kap. miljöbalken att vid bolagets anläggningar på fastigheterna Utanede 3:120 och Utanede 3:121 i Ragunda kommun bedriva befintlig och utökad fiskodling med en maximal foderförbrukning om 60 ton per år, samt
- enligt 11 kap. miljöbalken för vattenuttag med maximalt 6 500 000 m³/år från Indalsälven vid Hölleforsen och maximalt 2 500 000 m³/år från Indalsälven vid Blåtjärn samt med maximalt 2 700 000 m³/år från källkällan Blåtjärn.

Villkor

- Om inte annat anges i villkoren nedan ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad Överumans Fisk AB uppgett i ansökningshandlingarna och vad bolaget i övrigt åtagit sig i ärendet.
- Foderkoefficienten får som begränsningsvärde inte överskrida 1,2 som medelvärde per kalenderår.
- Fosforutsläppet från odlingsverksamheten får inte överskrida 460 kg per kalenderår beräknat enligt Naturvårdsverkets allmänna råd 93:10.

Dok.Id 158600

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 708 831 28 Östersund	Storgatan 6	063-15 06 00 E-post: mmd.ostersund@dom.se	063-15 06 88	måndag – fredag 08:00-16:00

4. Verksamhetsutövaren ska föra journal över verksamheten. Journalföringen ska omfatta minst följande:
 - mängd insatt fisk
 - tillförd mängd och typ av foder per dag
 - fodrets fosforinnehåll, kväveinnehåll, proteininnehåll och energivärde
 - eventuell tillsats av medicin och bekämpningsmedel i foder
 - mängd död fisk och restprodukter per månad
 - mängd levererad fisk.Journalerna ska arkiveras och hållas tillgängliga i fem år efter arkivering för genomgång vid besiktning av anläggningen.
5. Överumans Fisk AB ska dels underrätta tillsynsmyndigheten innan verksamheten påbörjas, dels underrätta tillsynsmyndigheten om eventuella planer att avsluta hela eller delar av verksamheten.
6. Förslag till kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheten inom sex månader efter det att tillståndet vunnit laga kraft eller inom den ytterligare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Övrigt

Igångsättningstid

Den miljöfarliga verksamheten ska ha satts igång senast sex år från det att denna dom vunnit laga kraft.

Oförutsedd skada

Om den tillståndsgivna vattenverksamheten medför skador som mark- och miljödomstolen inte förutsett får anspråk på ersättning framställas till domstolen senast fem år från igångsättningstidens utgång.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen fastställer den i beslut den 10 april 2012 bestämda prövningsavgiften, 140 000 kr, som slutlig avgift.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen finner att miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken.

BAKGRUND M.M.

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken för verksamheter vid fiskodlingarna vid Hölleforsen och Blåtjärn inkom till mark- och miljödomstolen den 4 april 2012. Strax därefter påvisades smittämnet Agens X i fiskar från fiskodlingarna. Agens X hade då tidigare aldrig påvisats i Sverige. Jordbruksverket beslutade den 30 juli 2013 att all regnbågslox från 1:a och 2:a kläckningen 2012 från odlingarna vid Hölleforsen och Blåtjärn skulle avlivas och destrueras varefter anläggningarna skulle saneras. Den 28 mars 2013 beslutade Jordbruksverket att skjuta fram den tidpunkt när saneringen senast ska vara påbörjad till den 31 december 2013.

ANSÖKAN

Sökanden har anfört bl.a. följande.

Slutliga yrkanden

Överumans Fisk AB yrkar att mark- och miljödomstolen

- godkänner ingiven miljökonsekvensbeskrivning,
- lämnar bolaget tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken att vid bolagets anläggning på fastigheterna Utanede 3:120 och Utanede 3:121 utanför Bispgården, Ragunda kommun, bedriva befintlig och utökad fiskodlingsproduktion med en maximal foderförbrukning om 60 ton per år,
- lämnar bolaget tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken för vattenverksamhet gällande vattenuttag på 6 500 000 m³/år från Indalsälven vid Hölleforsen samt 2 500 000 m³/år från Indalsälven vid Blåtjärn och 2 700 000 m³/år från kallkällan Blåtjärn,
- förordnar att kommande tillstånd får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft,
- föreskriver villkor för verksamheten i enlighet med bolagets förslag till villkor enligt nedan.

Slutliga förslag till villkor

Med stöd av vad som anförs under avsnitt "Motivering av villkor" föreslår Överumans Fisk AB att det blivande tillståndet förenas med följande villkor.

Allmänt

1. Om inte annat anges i villkoren nedan ska verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad Överumans Fisk AB uppgett i ansökningshandlingarna och vad bolaget i övrigt åtagit sig i ärendet.

Vattenverksamhet

2. Vattenuttaget från Blåtjärn får uppgå till maximalt 2 700 000 m³/ kalenderår.
3. Vattenuttaget från Indalsälven vid odlingen vid Blåtjärn får uppgå till maximalt 2 500 000 m³/ kalenderår.
4. Vattenuttaget från Indalsälven vid odlingen vid Hölleforsen får uppgå till maximalt 6 500 000 m³/ kalenderår.

Fiskodlingsverksamhet

5. Foderkoefficienten får som begränsningsvärde inte överskrida 1,2 som medelvärde per kalenderår.
6. Fosforutsläppet från odlingsverksamheten får inte överskrida 460 kg per kalenderår.

Fosforberäkningar görs enligt formeln: $L = P * (FK * C_1 - C_R) * 10$

varvid L står för fosforutsläppet (kg), P för fiskproduktion (netto, ton), FK för foderkoefficient (dvs. den mängd foder som åtgår för att producera ett kilo fisk), C₁ för koncentration av fosfor i foder (%) och C_R för koncentration av fosfor i fisk (%). C_R uppgår till 0,4 %.

7. Journaler ska föras över insatt mängd fisk, tillförd mängd foder per dag, eventuell tillsats av medicin i foder samt eventuella bekämpningsmedel, död fisk och restprodukter per månad samt levererad mängd fisk. Journalerna ska finnas tillgängliga för genomgång vid besiktning av anläggningen.

Övrigt

8. Överumans Fisk AB ska utan dröjsmål, till tillsynsmyndigheten, anmäla eventuella planer på att avsluta hela eller delar av verksamheten.
9. Förslag till reviderat kontrollprogram ska inges till tillsynsmyndigheten inom sex månader efter det att tillståndet tagits i anspråk eller inom den tid som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Gällande beslut

Överumans Fisk AB har idag en godkänd anmälan för foderförbrukning upp till 40 ton/år enligt Bygg- och Miljönämndens i Ragunda kommun beslut den 31 augusti 2010, dnr 2010.0339.

Verksamhetsbeskrivning***Historisk bakgrund***

Fiskodlingsverksamhet har bedrivits sedan 1950-talet vid Hölleforsen/Blåtjärn. Odlingen fick tillstånd som sättfiskodling 1992. År 2000 övertogs verksamheten från Vattenfall av Skärgårdshavets Fisk AB ("Skärgårdshavets Fisk"). År 2011 fusionerades Skärgårdshavets Fisk med Överumans Fisk AB. Överumans Fisk bedriver även matfiskodlingsverksamhet samt slakteriverksamhet i Storumans kommun vartill stor del av sättfisken från anläggningarna vid Hölleforsen/Blåtjärn levereras.

Omgivningsbeskrivning samt rådighet

Etableringen är lokaliserad i Ragunda kommun, Jämtlands län, angränsande mot Västernorrlands län. Fiskodlingsanläggningarna ligger 2 km (Blåtjärn) respektive 4,4 km (Hölleforsen) söder om samhället Östra Bispgården och är inte lokaliserade nära någon bostadsbebyggelse. Det ligger inte heller någon bebyggelse längs den väg som sträcker sig mellan Stadsforsens kraftverk – Blåtjärns fiskodling – Hölleforsens kraftverk/fiskodling. Båda etableringarna ligger däremot i nära anslutning till Indalsälven, vilken helt (Hölleforsen) eller delvis (Blåtjärn) försörjer anläggningarna med vatten för verksamheten. Vid Blåtjärn utnyttjas även vatten från en kallkälla, Blåtjärn. Varken Indalsälven eller kallkällan Blåtjärn bedöms påverkas av fiskodlingsverksamheten.

Överumans Fisk äger markområdena där de båda fiskodlingsanläggningarna är uppförda. Av det offentliga fastighetsregistret följer att det till förmån för fastigheten Ragunda Utanede 3:121 finns ett officialservitut som avser vattenpump med tillbehör (2303-01/37.1). Servitutet innebär att Utanede 3:121 ges rätt att underhålla och förnya befintlig pumpanläggning med tillbehör på Utanede 3:105. Vattenfall Indals-

älven AB har under samråden skriftligen godkänt att Överumans Fisk AB även fortsättningsvis nyttjar och förnyar pumpanläggningen samt utökar uttaget av vatten.

Verksamheten vid Hölleforsen bedrivs på Utanede 3:120 till vilken Skärgårdshavets Fisk är lagfaren ägare. Så som ovan nämnts har Skärgårdshavets Fisk fusionerats med Överumans Fisk. Av utdrag ur fastighetsregistret framgår att det till förmån för Utanede 3:120 finns ett officialservitut som avser vattenledning (2303-01/22.6). Servitutet innebär att Utanede 3:120 ges rätt att bibehålla, underhålla och förnya befintlig vattenledning för intag av vatten till fiskodlingsbassänger. Vattenfall Indalsälven AB har under samråden skriftligen godkänt att Överumans Fisk även fortsättningsvis nyttjar, underhåller och förnyar vattenledningen samt utökar uttaget av vatten. Ett skriftligt avtal finns mellan Vattenfall Indalsälven AB och Överumans Fisk AB om ekonomisk ersättning för förlorade kraftförluster på grund av vattenuttaget.

Odlingen och vattenuttaget är befintliga verksamheter och strider inte mot gällande översiktsplan. Inga motstående intressen finns redovisade i området.

Befintlig verksamhet

Överumans Fisks befintliga verksamhet vid Hölleforsen och Blåtjärn omfattar produktion av fiskyngel och sättfisk motsvarande en foderförbrukning om 40 ton per år. I dagsläget sysselsätter fiskodlingsverksamheten tre heltidsanställda samt två säsonganställda personer. Personalen arbetar dagtid och har utöver det jour var tredje vecka eftersom verksamheten som omfattar levande djur inte kan lämnas helt utan tillsyn under kvällar och helger. Under helgerna sker dock endast rutinarbeten.

Vid fiskodlingarna i Hölleforsen och Blåtjärn odlas idag endast regnbåge men röding har odlats av och till. Vid Hölleforsens fiskodling uppgår den nuvarande vattenförbrukningen till ca 4 000 000 m³ per år som tas från Indalsälven. Vid fiskodlingen i Blåtjärn uppgår den nuvarande vattenförbrukningen till ca 3 580 000 m³ per år varav ca 1 900 000 m³ tas från kallkällan ”Blåtjärn” och ca 1 680 000 m³ från

Indalsälven. Medelvattenföringen i Indalsälven längs aktuell sträcka uppgår till ca 430 m³/s motsvarande 1,36 x 10¹⁰ m³ per år.

Planerad verksamhet

Ansökan avser tillstånd till utökning av befintlig verksamhet avseende odling av fisk vid Hölleforsen och Blåtjärn från en foderförbrukning på 40 ton per år till en maximal foderförbrukning om 60 ton per år. Utökningen är nödvändig för att försörja bolagets egna matfiskodlingar med yngel och även för att fortsätta sälja yngel och sättfisk till övriga kunder. I och med utökningen kommer ytterligare en person att kunna anställas. Den planerade utökningen kommer att ske inom bolagets befintliga fiskodlingslokaler vid Hölleforsen och Blåtjärn.

Verksamhetskoden är enligt 9 kap. miljöbalken (MB) "Fiskodling eller övervintring av fisk där mer än 40 ton foder förbrukas per kalenderår; B e 85/337-2 5.10". Det sökta tillståndet avser ersättning av befintlig anmälan hos Ragunda kommun i Jämtlands län.

Ansökan avser även tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap. MB gällande vattenuttag till odlingsverksamheten vid Blåtjärn från Indalsälven och kallkällan "Blåtjärn" samt vattenuttag från Indalsälven till odlingsverksamheten vid Hölleforsen.

Vad avser uttag av vatten från kallkällan "Blåtjärn" överskrider sökt mängd vatten tillståndspliktig nivå. Däremot är vattenuttaget från Indalsälven vid Blåtjärn så litet i förhållande till vattenföringen att uttaget varken skadar allmänna och enskilda intressen. Överumans Fisk har dock valt att söka frivilligt tillstånd i denna del. Vad avser uttag av vatten från Indalsälven vid Hölleforsen överskrider sökt mängd vatten tillståndspliktig nivå.

Teknisk beskrivning

Blåtjärn

Fiskodlingen vid Blåtjärn ligger inom Utanede 3:121 och består av två byggnader. Den "gamla" odlingshallen innehåller 30 trågplatser (varav 29 tråg) samt kontor i

den nordvästra delen av hallen. Det finns även en ny odlingshall vilken är lokaliserad nordväst om Blåtjärn och som rymmer sex stycken runda tråg.

Den nya hallen i Blåtjärn används för avel och kramning av avelsfisk. Rommen förflyttas därefter till den gamla hallen för kläckning. Inkubationen av rom och kläckning sker huvudsakligen i den gamla hallen, vilken även används till utfodring och tillväxt av fiskyngel.

Till anläggningarna vid Blåtjärn pumpas vatten in från två håll, dels från en kallkälla (Blåtjärn), dels från Indalsälven. Genom lämpliga proportioner av älvvatten och kallvatten kan vattnet tempereras till en lämplig temperatur med minskad energiåtgång för uppvärmning eller kylning av älvvattnet som resultat.

Det inkommande vattnet från kallkällan luftas för avlägsnande av kvävgas och syresätts eftersom vattnet från källan är helt syrefritt. Under perioden januari till maj när inkommande vatten från kallkällan måste värmas används det utgående vattnet från trägen till att värma upp inkommande vatten via en värmepump med två värmeväxlare. Avloppsvattnet från trägen samlas i en gemensam brunn som ligger mellan anläggningen och Blåtjärn. Vattnet från brunnen rinner sedan via rör ner till Indalsälven nedströms pumpstationen för ingående vatten.

Hölleforsen

Fiskodlingen vid Hölleforsen ligger precis nedanför Hölleforsens kraftstation på Indalsälvens östra strand på Utanede 3:120. Vid Hölleforsen finns sex byggnader som hör till odlingsverksamheten; en huvudbyggnad i två plan med odlingsverksamhet, kläckningsrännor och märkningsrum i källaren samt kontorsverksamhet, lab. och personalutrymmen på det övre planet. Bredvid huvudbyggnaden finns även en byggnad där ett tidigare strömakvarium numera används till syresättning av vatten. Utöver detta finns det två tråghallar med tjugo tråg i vardera, ett pumphus samt en byggnad som rymmer verkstad och ett mindre lagerutrymme.

Inkommande vatten till fiskodlingen i Hölleforsen leds med självtryck in i huvudventilhuset. Det inkommande vattnet delas därefter upp i flera delar. Ett rör går till de stora trågen i huvudbyggnaden och ett annat rör leder till de båda tråghallarna via en luftare. Det tredje röret går till byggnaden med det före detta strömakvariet där vattnet syresätts under perioder med mycket fisk i trågen. Det syresatta vattnet leds därefter både till huvudbyggnaden och till tråghallarna.

Det utgående vattnet från odlingsdelen i huvudbyggnaden och från de fyrkantiga utomhustrågen går till ett gemensamt rör som mynnar i Indalsälven strax uppströms de två tråghallarna. Det utgående vattnet från de båda tråghallarna samt från utomhusbassängerna går till en gemensam brunn och flödar sedan ut i Indalsälven strax nedströms odlingen.

Produktionsplan

Produktionsplanen omfattar upp till 60 ton foder per år, vilket motsvarar en produktion på ca 55 ton fisk vid normal produktion eller 46 ton fisk vid ett worst case scenario med en foderkoefficient på 1,3. I dagsläget planeras endast för odling av regnbåge, men odling av röding har skett tidigare och kan ske igen. Bolaget har tidigare lämnat in en ansökan till länsstyrelsen att få testodla en mindre mängd sik. Inget beslut har dock fattats i frågan om sikodling. Fördelningen av odlingsvolymen mellan odlingsanläggningarna går inte att fastställa exakt då fisken flyttas mellan anläggningarna för att utnyttja de olika anläggningarnas specifika förutsättningar maximalt. Den producerade volymen fisk i Hölleforsen beräknas vara drygt dubbelt så stor som i Blåtjärn, eftersom de största fiskarna odlas i Hölleforsen.

Tre "kullar" av yngel odlas per år, varför kullarna överlappar varandra och de två olika fiskodlingsanläggningarna nyttjas optimalt utifrån deras förutsättningar. All startutfodring sker vid företagets anläggning i Blåtjärn, vid vilken även kramning och kläckning av yngel genomförs. Ynglen fördelas därefter mellan Blåtjärn och Hölleforsen utifrån ett schema som på bästa sätt utnyttjar utrymmena och de olika lokaliseringarnas speciella förutsättningar på bästa sätt. Även en andra och en tredje omgång med yngel kläcks och distribueras mellan de olika hallarna under året, allt

eftersom de färdigodlade fiskarna levereras till kund. En detaljerad redovisning av detta ges i ingiven miljökonsekvensbeskrivning (MKB).

Restprodukter och avfall

Verksamheten producerar relativt lite avfall. Den största andelen av avfallet består av död fisk, vilken förvaras fryst och skickas till Karlskoga för destruktion/ förbränning. En mindre mängd farligt avfall produceras också, t.ex. batterier och lysrör. Sådant avfall förvaras i utrymmet avsett för kemikalier i anläggningen i Hölleforsen i väntan på borttransport. Vid ett tillfälle har även formalin blivit förstört och skickades därmed för destruktion. Det farliga avfallet hämtas idag av Ragn-Sells AB som sedan sorterar avfallet för vidare behandling alternativt återvinning. Företaget har en plastpress vid Luspholmens fiskodling som dock inte längre används sedan odlingen vid Luspholmen övergått till storsäckar, varför denna press istället kommer att flyttas ner till Hölleforsen. Plasten hämtas med samma sopbil som hämtar hushållsavfallet. Papper och metall källsorteras men däremot sker ingen källsortering av hushållsavfall.

Det finnas dock alltid en risk att en större mängd fisk dör samtidigt. Om ett helt tråg med avelsfisk dör kan volymen uppgå till 1000 kg vid ett och samma tillfälle och då måste transport till destruktion beställas på en gång. I väntan på transporter kan den döda fisken förvaras i tråg som försluts för att minimera risken för lukt.

Kemikaliehantering

Användningen av kemikalier utgörs huvudsakligen av rengöringsmedel för utrustning och tråg samt vaccin i behandlingssyfte mot olika sjukdomar. För rengöring av värmeväxlare används vanlig natriumhydroxid.

Kemikalieanvändningen har minskat i verksamheten, t.ex. användningen av formalin, som anses ha både mutagena och carcinogena egenskaper och är mycket giftigt för vattenlevande organismer men som bryts ner relativt snabbt i naturen. Förbrukningen av formalin var 850 kg under år 2007, 1 175 kg under år 2008 medan förbrukningen därefter minskade till 475 kg under år 2009 och till endast 375 kg under

år 2010, trots en högre produktion av fisk. Anledning till minskning är att Överumans Fisk har blivit mer noggrant i undersökningen av vilket slags parasitangrepp det är frågan om med åtföljande anpassning av kemikalieanvändningen. Doseringen anpassas dessutom både efter fiskstorlek och vattentemperatur.

Överlag används dock relativt lite rengöringskemikalier. Numera används endast tallsåpa för rengöring av trägen, men under normala förhållanden fungerar det utmärkt att rengöra med endast varmvatten och högtryckstvätt då detta får avlagringarna att lossna.

Även små mängder kemikalier används i verksamhetens eget laboratorium. Förvaring av dessa sker inomhus i ett låst utrymme som saknar golvbrunn. Tidigare var utrymmet kallt, vilket gjorde att kemikalier blev förstörda, men numera finns värmefläktar installerade. En kemikalieförteckning finns i Hölleforsen.

Service av företagets bil sker hos bilverkstad och inget bränsle till bilen förvaras på fiskodlingen.

Energiförsörjning

Verksamheten förbrukar en stor mängd energi. Vid Blåtjärn pumpas vatten in till anläggningen både från kalkkällan och Indalsälven, men trots införseln av vatten från källan sker uppvärmning av vatten under vissa tider på året då detta är nödvändigt för en god fiskhälsa och för tillväxt. Energiförbrukningen för anläggningen vid Blåtjärn uppgår därför till ca 370 000 kWh årligen.

I Hölleforsen uppstår ingen energiförbrukning till följd av pumpning av vatten då den naturliga fallhöjden från kraftverksdammen nyttjas. Överumans Fisk betalar istället för Vattenfalls förlorade energiintäkt från Hölleforsens kraftverk. Under 2007 motsvarade det en årlig energimängd på 197 000 kWh och under 2008 motsvarade det 219 000 kWh. Hölleforsens odling förbrukar därutöver också en hel del energi, motsvarande ca 440 000 kWh/ år framförallt till uppvärmning av vatten. Detta beror främst på att vattnet under vinterhalvåret måste värmas för bibehållen

produktion även under vintern. Överumans Fisk planerar dock att undersöka om verksamheten kan energieffektiviseras. En viss ökning i produktionen bedöms dock inte ha någon större påverkan på energianvändningen då vattenvolymer som tas in i odlingarna endast kommer att öka något.

Uppvärmning av och el till kontorslokalen står däremot endast för en mycket liten del av energianvändningen.

Luftmiljö och transporter

Verksamheten ger upphov till förhållandevis få transporter. Foderbilar levererar ca 5 ton foder åt gången vilket ger ca 12 transporter årligen. Transport av fisk från odlingen sker under våren och ev. under hösten. Tidigare uppgick detta till 5-10 lastbilstransporter/år då bilen kunde ta 4 ton fisk per gång. Nu kan emellertid antalet transporter till kassodlingarna i Storumans kommun komma att minska, då en lastbil som kan ta 5-6 ton fisk kommer att användas. Därutöver sker personaltransporter mellan anläggningarna ca 2 ggr/dag. Trots den ökade produktionen kommer antalet transporter troligen inte att öka mer än marginellt då en större lastbil kommer att användas vid transporter av fisk till odlingarna i Storuman och den extra foderförbrukningen endast motsvarar fyra lastbilar per år.

Död fisk skulle teoretiskt sett kunna ge upphov till dålig lukt. Död fisk förvaras dock fryst i väntan på transport till destruktionsanläggning. Eftersom den döda fisken förvaras fryst i väntan på borttransport och därmed inte bör ge upphov till någon påverkan på luftmiljön bör utökningen inte leda till någon ökad påverkan. Fiskodlingsverksamheten i sig genererar däremot inga utsläpp till luft.

Motivering av villkor

Inledning

Överumans Fisk har föreslagit villkor för den planerade verksamheten. Vad avser de faktorer som inte beskrivs i villkoren och i motiveringen av desamma hänvisas till bifogad MKB. Sammanfattningsvis kan konstateras att dessa faktorer inte bedömts påverka människors hälsa eller miljön på sådant sätt att specifika villkor bör

föreskrivas för desamma. Överumans Fisk är dock bundet av vad bolaget uppgett i ansökan jämte bilagor.

Vattenuttag från Blåtjärn - villkor 2

Vattenuttag sker redan idag från Blåtjärn för den befintliga verksamheten och vattenuttagen har pågått sedan 1950-talet. Vattenspegeln vid källan bildades då vägen mellan kraftstationerna byggdes. Tillrinningen till kalkkällan överskrider vattenuttaget även då pumparna går på maximal kapacitet. Detta kan konstateras eftersom vattennivån i kalkkällan inte minskar och det fortfarande rinner vatten från källan ut i Indalsälven. Vattenuttag från Blåtjärn har även skett under mycket lång period utan att det framkommit några klagomål eller andra indikationer på att uttaget skulle kunna påverka allmänna eller enskilda intressen.

Vattenuttaget från Indalsälven vid odlingen vid Blåtjärn - villkor 3

Vattenuttag sker redan idag från Indalsälven vid fiskodlingsverksamheten vid Blåtjärn. Uttaget utgör i medeltal dock endast 0,02 % av älvens vattenföring och som mest 0,1 % av vattenföringen i älven när vattenföringen i Indalsälven är som lägst under augusti. Vattnet återförs dessutom till samma vattenområde efter att det har passerat odlingsanläggningen vid Blåtjärn varför ingen påverkan på allmänna eller enskilda intressen bör uppstå av vattenuttaget.

Vattenuttaget från Indalsälven vid odlingen vid Hölleforsen - villkor 4

Vattenuttag sker redan idag från Indalsälven vid fiskodlingsverksamheten i Hölleforsen. Uttaget utgör i medeltal dock endast 0,05 % av älvens vattenföring, och som mest 0,18 % av vattenföringen i älven under augusti när vattenföringen i Indalsälven är som lägst, varför ingen påverkan på allmänna intressen bör uppstå av vattenuttaget. Uttaget sker även vid damm just före en kraftstation. Vattenfall Indalsälven AB ersätts ekonomiskt genom avtal för det kraftbortfall som uppstår genom vattenuttaget.

Foderkoefficienten - villkor 5

Foderkoefficienten kan variera under året beroende på yngelstorlek, vattentemperatur, fodersort, osv. Den beräknade påverkan från fiskodlingen är baserat på ett worst case scenario med en foderkoefficient på 1,3, men odlingsverksamheten beräknas underskrida denna. Det ligger även i bolagets ekonomiska intresse att nå en så låg foderkoefficient som möjligt. Sökandens slutliga förslag är att foderkoefficienten som begränsningsvärde inte får överskrida 1,2.

Fosforutsläpp - villkor 6

Tillsammans med ett villkor för foderkoefficient är ett villkor för fosforutsläpp det väsentligaste för att minimera miljöpåverkan i recipienten Indalsälven. Då fosforhalterna varierar kraftigt mellan olika fodersorter, med de högsta fosforhalterna i fodret till de minsta fiskarna, (vilka däremot även upprätthåller den lägsta foderkoefficienten), är ett villkor på en totalmängd fosfor som får släppas ut lämpligt. En villkorssatt tillåten fosformängd ger även en klart definierad begränsning av den näringspåverkan som fiskodlingen kan ge upphov till. Ett utsläpp av 520 kg fosfor ger i medeltal en ökning av fosforhalten i Indalsälven med 0,04 µg/l under året, eller som mest 0,12 µg/l vid en kombination av låg vattenföring och hög produktion under sensommaren/hösten. Sökandens slutliga förslag till villkor avseende fosforutsläpp är 460 kg per år. Ökningen av fosforhalten i Indalsälven vid föreslagen villkorsmängd kommer därmed i praktiken knappt att vara mätbar.

Journaler - villkor 7

De störningar som kan uppkomma från fiskodlingsverksamheten utgörs framför allt av näringsämnen som transporteras med avloppsvattnet och vidare ut i Indalsälven samt kemikalier för sjukdomsbehandling. Så som framgår av beskrivningen i MKB:n bedöms dock kemikaliemängderna vara så små att något villkor i denna del inte bör föreskrivas. Genom att Överumans Fisk kontrollerar verksamheten vad avser tillförsel av foder, medicin, eventuella bekämpningsmedel, död fisk och restprodukter samt levererad mängd fisk, ges information om hur verksamheten påverkar omgivningen och därigenom hur eventuellt förebyggande åtgärder måste vidtas.

Överumans Fisk föreslår därför att villkor avseende journalföring av verksamheten ska föreskrivas.

Avveckling - villkor 8

Överumans Fisk föreslår att villkor avseende anmälan till tillsynsmyndigheten vid avveckling av hela eller delar av verksamheten ska föreskrivas.

Kontrollprogram - villkor 9

Överumans Fisk föreslår att villkor avseende tid för ingivande av reviderat kontrollprogram ska föreskrivas för verksamheten.

Tillåtlighetsfrågor

Överumans Fisk vidtar löpande förebyggande åtgärder för att minska eventuell negativ påverkan på människors hälsa och miljön. Nedan redogörs för de åtgärder Överumans Fisk vidtar, eller avser att vidta för att uppfylla de allmänna krav som uppställs i 2 kapitlet MB.

Kunskapskravet (2 kap. 2 § MB)

Överumans Fisk har bedrivit fiskodlingsverksamhet under lång tid och innehar därför stor kunskap inom sitt verksamhetsområde. Det är viktigt att anställda innehar erforderlig kunskap för att Överumans Fisk ska kunna säkerställa fackmannamässig skötsel. Överumans Fisk genomför därför löpande utbildning av bolagets anställda i såväl miljöfrågor som rena handhavandefrågor. Ett resultat av detta är bl.a. att kemikalieanvändningen har minskat.

Genom den upprättade MKB:n har Överumans Fisk identifierat och bedömt de miljömässiga konsekvenserna av den planerade verksamheten. Överumans Fisk anser att bolaget har den kunskap som krävs enligt MB. I övrigt hänvisar Överumans Fisk till MKB:n.

Försiktighetsprincipen (2 kap. 3 § MB)

Nedan följer en sammanfattande redogörelse för de skyddsåtgärder Överumans Fisk vidtagit eller avser att vidta för att uppfylla kravet på försiktighetsmått. För mer utförlig redovisning hänvisas till miljökonsekvensbeskrivningen.

Vatten

Då utsläppen av näringsämnen ger upphov till mycket små näringshaltsökningar i recipienten är installation av en reningsanläggning inte ekonomiskt försvarbart, se även MKB:n. Överumans Fisk ansöker dock som en extra säkerhetsåtgärd om en maximal mängd fosfor som årligen får släppas ut från verksamheten. Dessutom kommer utfodringen att kontrolleras som en del av de dagliga rutinerna för att minimera foderspill och för att utnyttja fodret maximalt.

Luft

För att minimera risken för påverkan på luftmiljön från död fisk kommer denna att förvaras fryst i väntan på transport.

Energi

Vattenförbrukningen kommer att öka vilket medför att den vattenvolym som måste värmas även ökar. För att spara energi används dock vatten från en kallkälla för att upprätthålla vattentemperaturen under vintern och sänka densamma under sommaren och därigenom använda mindre energi för temperering av vatten vid Blåtjärn. Överumans Fisk håller även på att se över verksamheten för att undersöka om den kan energieffektiviseras då såväl miljön som bolaget har vinning av detta.

Avfall

Överumans Fisk kommer även fortsättningsvis att anlita Ragn-Sells AB eller annat liknande bolag för hämtning av farligt avfall från odlingen i Hölleforsen. Överumans Fisk kommer även fortsättningsvis att ha rutiner för daglig kontroll av fiskarna i besättningen för att minska risken för sjukdomsutbrott och ökad dödlighet.

Kemikalier

Överumans Fisk kommer även fortsättningsvis att genomföra noggranna undersökningar angående sjukdomsorsak samt parasitangrepp och anpassa kemikalieanvändandet efter detta. Kemikalier med minsta möjliga miljöpåverkan kommer i första hand att användas.

Bästa möjliga teknik (2 kap. 3 § MB)

Överumans Fisk har utrett möjligheter till förbättringar gällande verksamhetens teknik och utrustning. Med en utökad verksamhet kan det bli möjligt att byta ut vissa av trågen inom odlingsverksamheten till runda tråg med effektivare genomströmning. Detta är dock något som bolaget inte vill reglera i tillståndet då det samtidigt kommer att kräva omfattande ombyggnationer och omstruktureringar av verksamheten. Det går även efter ombyggnationer på odlingarna att installera rening av utgående vatten. Då utsläppen av näringsämnen dock dels är mycket små, dels släpps ut i ett vattendrag som genom vattenkraftsreglering minskat i närsaltshalt motiveras dock inte kostnaden för ombyggnationerna av miljönyttan. Lokaliseringarna utnyttjar dock BAT genom sina placeringar, där den ena lokaliseringen kan minimera energiåtgången för vattentemperering genom blandning av vatten från älven och en kallkälla och den andra lokaliseringen minimerar energiåtgången genom utnyttjande av fallhöjden på inkommande vatten.

Produktvalsprincipen (2 kap. 4 § MB)

Produktvalsprincipen innebär en skyldighet för varje verksamhetsutövare att undvika farliga ämnen i form av kemikalier och bioteknik. Dessa produkter skall ersättas med mindre farliga motsvarigheter.

Hushållnings- och kretsloppsprinciperna (2 kap. 5 § MB)

Fiskodlingsverksamheten använder en hel del resurser i form av elström och fiskfoder. För att minimera energianvändningen är dock de redan etablerade lokaliseringarna väsentliga då de håller ner energiåtgången till de stora energislukarna uppvärmning och pumpning av vatten genom utnyttjande av naturliga och förnyelsebara förutsättningar.

Lokaliseringsprincipen (2 kap. 6 § MB)

Genom att de två redan befintliga fiskodlingarna utnyttjar de naturliga förutsättningarna på respektive plats är valet av lokalisering självklart. Vid fiskodlingen Blåtjärn utnyttjas vatten från kalkkällan Blåtjärn vintertid till odlingen då detta vatten är varmare än älvvattnet. Samma vatten kan även användas för att kyla älvvattnet sommartid.

Valet av lokalisering för fiskodlingen vid Hölleforsen är istället vald utifrån att utnyttja fallhöjden förbi Vattenfalls kraftverk Hölleforsen för att slippa använda energi till att pumpa in vatten till anläggningen. Då valet av lokaliseringar redan tidigare baserats på att utnyttja de naturliga förutsättningarna för fiskodling är platserna för den redan etablerade verksamheten det bästa valet.

Det bedöms inte heller praktiskt eller ekonomiskt möjligt att omlokalisera verksamheten till annan lokal. Om fortsatt verksamhet inte beviljas på dessa lokaliseringar går det därmed inte att bedriva verksamheten. Alternativ som inte är ekonomiskt möjliga kan inte heller ses om reella alternativ.

Rimlighetsavvägning (2 kap. 7 § MB)

Överumans Fisks överväganden och förslag i fråga om skyddsåtgärder, andra försiktighetsmått och villkorsförslag, liksom i fråga om uppfyllelse av de allmänna hänsynsreglerna har skett med beaktande av den rimlighetsavvägning som ska göras enligt miljöbalken.

Miljömål och miljö kvalitetsnormer

<i>Miljömål</i>	<i>Verksamhetens påverkan</i>
Begränsad klimatpåverkan	Liten påverkan genom transporter till och från anläggningen. Endast liten skillnad gentemot nuläget.
Frisk luft	Se "begränsad klimatpåverkan"
Bara naturlig försurning	Endast liten påverkan, se "begränsad klimatpåverkan".
Skyddande ozonskikt	Ingen påverkan

Ingen övergödning	Detta miljömål påverkas genom utsläpp av näringsämnen fosfor och kväve, dock är tillskotten mycket låga och ökningen jämfört med nuläget mycket litet. I ett reglerat vattendrag som Indalsälven kan dock utsläpp av närsalter i måttlig mängd ses som en kompensatorisk åtgärd, eftersom vattenregleringen medfört en sänkning av den naturliga näringshalten.
Levande sjöar och vattendrag	Risken för spridning av sjukdomar till den inhemska faunan är liten. I övrigt, se "Ingen övergödning".
Hav i balans samt levande kust och skärgård	Kan påverkas negativt genom tillförseln av närsalter som transporteras vidare ut till havet. Dock endast små mängder.
Myllrande våtmarker	Ingen påverkan
Storslagen fjällmiljö	Ingen påverkan
Ett rikt växt- och djurliv	Risk för att den inhemska faunan ska påverkas negativt genom användning av kemikalier är liten. Användningen av t.ex. antibiotika är mycket begränsad.
Giftfri miljö	Verksamheten bidrar negativt till detta miljömål genom tillförseln av kemikalier och mediciner. Mängderna är dock mycket små
Säker strålmiljö	Ingen påverkan
Grundvatten av god kvalitet	I princip ingen påverkan, vatten för Blåtjärn tas visserligen från en kallkälla, detta vatten är dock redan på väg ut i Indalsälven
Levande skogar	Ingen påverkan
Ett rikt odlingslandskap	Ingen påverkan
God bebyggd miljö	Ingen påverkan

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer (MKN) är juridiskt bindande styrmedel i miljöbalken. Avsikten med dem är att förebygga eller åtgärda miljöproblem, uppnå miljö kvalitetsmålen och att genomföra EU-direktiv. Miljö kvalitetsnormer regleras framförallt i miljöbalkens 5:e kapitel. Här finns definitioner och bestämmelser om hur miljö kvalitetsnormer ska uppfyllas samt om åtgärdsprogram, kontroll m.m.

Idag finns miljö kvalitetsnormer för:

- olika föroreningar i utomhusluften (SFS 2010:477)
- olika parametrar i vattenförekomster (SFS 2004:660)
- olika kemiska föreningar i fisk- och musselvatten (SFS 2001:554)
- omgivningsbuller (SFS 2004:675)

Denna verksamhet kommer inte att stå strid med någon ovan nämnd miljökvalitetsnorm.

Förordningen om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön

EU har fastställt ett ramdirektiv för vatten som innebär att alla vattendrag och sjöar ska kartläggas och en kemisk status ska fastställas. Arbetet med ramdirektivet för vatten ska bland annat främja en hållbar användning av vatten, förhindra att vattenkosystemen försämras, minska föroreningar till grundvatten samt minska utsläpp av farliga ämnen till vattnet.

Vattendirektivet i Sverige har införlivats i svensk lagstiftning genom förordningen om förvaltningen av kvaliteten på vattenmiljön (2004:660). Denna förordning reglerar hur förvaltningen av kvaliteten på vatten ska genomföras.

Den sökta verksamheten berörs av vattendirektivet genom att verksamheten släpper ut näringsämnen till Indalsälven och att farliga ämnen används inom verksamheten. De utsläpp av näringsämnen som sker ger dock mycket små tillskott till Indalsälven, både i förhållande till de nuvarande halterna och till de ursprungliga halterna och påverkar därmed inte möjligheterna att uppnå en god ekologisk status. Inte heller användningen av kemiska ämnen bör påverka förutsättningarna att uppnå god kemisk status i älven. Den användning som sker av kemiska ämnen är både liten och minskande eftersom Överumans Fisk har ändrat rutinerna vid medicinering av fisk.

Inom sökandens recipientkontrollprogram håller företaget kontroll över vilken påverkan som verksamheten ger gällande näringsämnen på Indalsälven. Dessa provtagningar kommer dessutom myndigheterna tillgodo och hjälper därmed till att uppfylla ramdirektivet för vatten.

Samråd

Samråd enligt 6 kap. miljöbalken har hållits. Det har under samråden inte framkommit några erinringar mot nuvarande eller sökt verksamhet.

Kontroll av verksamheten

Överumans Fisk har i enlighet med förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll (1998:901) ett egenkontrollprogram för verksamheten vid Blåtjärn och i Hölleforsen. Egenkontrollprogrammet omfattar såväl verksamheten som avfallshandling, fiskhälsa, brandskydd och journalhantering samt påverkan på Indalsälven. Kontrollprogrammet kommer att revideras och anpassas efter den sökta utökade verksamheten.

Överumans recipientkontrollprogram omfattar vattenprovtagningar i Indalsälven på två lokaler; uppströms Blåtjärn (referens) och nedströms Hölleforsen (påverkan). Proverna tas två gånger per år och analyserna omfattar näringsämnen (ammoniumkväve, nitratkväve, nitritkväve, nitrat + nitritkväve, totalkväve och totalfosfor), surhet (pH) och mikrobiologiska undersökningar.

Övrigt

Överumans Fisk är angeläget att komma igång med den utökade produktionen i enlighet med det tilltänkta tillståndet så snart som möjligt. Det föreligger därför skäl för förordnande att tillståndet ska få tas i anspråk innan domen vinner laga kraft.

INKOMNA YTTRANDEN

Naturvårdsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Havs- och vattenmyndigheten och **Länsstyrelsen Västernorrland** har samtliga avstått från att yttra sig i målet.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anser att det är oskäligt att kräva annan lokalisering av verksamheten. Den nära kontakten mellan vattenrecipienten och fiskodlingen gör dock att det bör ställas krav på verksamheten för att minimera riskerna för negativ påverkan på hälsa och miljö.

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende utsläpp av näringsämnen:

1. *För utfodring av fisk får endast torrfoder användas som högst får innehålla 0,9 % fosfor och 7 % kväve, med undantag av yngelfoder som högst får innehålla 1,2 % fosfor och 7 % kväve.*
2. *Foderkoefficienten får som begränsningsvärde inte överstiga 1,15 mätt som medelvärde per kalenderår.*

U. Bolaget ska under provotiden, i samråd med tillsynsmyndigheten, utreda möjlighet att dels införa ett recirkulerande system för vattnet i fiskodlingen, dels installera rening på utgående vatten.

Utredningen ska innehålla förslag på olika reningstekniker, utsläppsvärden för kväve och fosfor vid redovisade reningstekniker, detta jämfört med orenat utsläpp. Utredningen ska även innehålla alternativet att installera ett recirkulerande system. Utredningen ska innehålla tekniska, djurskyddsmässiga och ekonomiska konsekvenser av valda tekniker. Redovisning enligt ovan samt förslag till slutliga villkor ska lämnas till mark- och miljödomstolen senast den 31 augusti 2013.

P. Villkor för mängden utsläpp av totalfosfor från odlingen (kg/år) under provotidsperioden beräknas enligt Naturvårdsverkets allmänna råd 93:10.

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende smittskydd:

1. *Hygien och hantering i odlingen ska skötas så att sjukdomsutbrott förebyggs.*
2. *All eventuell användning av läkemedel inom odlingen ska registreras och journalföras.*
3. *Inom odlingen ska separata odlingsredskap användas.*
4. *Odlingen ska vara ansluten till Fiskhälsan AB:s hälsokontrollprogram eller motsvarande kontroll som tillsynsmyndigheten godkänner.*
5. *Sanering av odlingen ska ske om tillsynsmyndigheten kräver detta på grund av utbrott av anmälningspliktig fisksjukdom eller påvisande av infektiöst anmälningspliktigt agens i odlingen. Sanering ska kunna innefatta utslaktning av hela eller delar av besättningen.*

Länsstyrelsen föreslår följande villkor med avseende på energianvändning:

Bolaget ska med hänsyn till vid varje tidpunkt gällande produktionsförutsättningar driva verksamheten på ett från energisynpunkt effektivt sätt och även beakta möjligheten till energibesparingar/-optimeringar vid varje förändring av verksamheten.

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende kemikalie- och avfallshantering:

- 1. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras väl uppmärkta och på sådant sätt att förorening av mark och vatten inte riskeras. Kemiska produkter och farligt avfall ska förvaras nederbördsskyddat och vid behov ska förvaringsplatsen vara försedd med påkörningskydd. Förvaringen ska ske så att det inte föreligger någon risk att sinsemellan reaktiva föreningar kan komma samman. Kemiska produkter och farligt avfall innehållande flyktiga organiska föreningar ska förvaras i väl tillslutna behållare så att avdunstningen minimeras.*

Flytande kemiska produkter och flytande farligt avfall ska alltid förvaras inom invallat område som är beständigt mot det som förvaras där. Invallningar ska dimensioneras så att de rymmer största behållarens volym och minst 10 % av övrig lagrad volym. Ledningar och övrig utrustning ska hållas i sådant skick att läckage inte inträffar.

- 2. Död fisk ska tas om hand så snart som möjligt och senast inom ett dygn.*
- 3. Platser för lagring av död fisk och annat avfall ska godkännas av tillsynsmyndigheten.*
- 4. Allt avfall ska hanteras så att olägenheter med lukt inte uppkommer.*
- 5. Vägning ska ske av all insatt fisk, upptagen död fisk samt levande fisk som körs iväg från anläggningen. Uppskattning av vikt och längd kan göras utifrån stickprov.*

U. Bolaget ska under prövotiden, i samråd med tillsynsmyndigheten, utreda möjlighet att omhänderta död fisk på ett mer energieffektivt och kretsloppsmässigt bättre sätt än förbränning.

Utredningen ska innehålla förslag på olika destruktionsmetoder. Utredningen ska innehålla tekniska, ekonomiska och miljömässiga konsekvenser av valda metoder. Redovisningen enligt ovan samt förslag till slutliga villkor ska lämnas till mark- och miljödomstolen senast den 31 augusti 2013.

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende buller:

Buller från anläggningen får som begränsningsvärde inte medföra högre ekvivalenta ljudnivåer mätt vid strandkant än 40 dB (A) dagtid mån - fred kl. 07.00-18.00 och för övrig tid 35 dB(A).

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende upphörande av verksamhet:

Om verksamheten i sin helhet eller i någon del upphör ska bolaget ge in en plan avseende omhändertagande av lagrade kemiska produkter och farligt avfall samt efterbehandling av de föroreningar som verksamheten kan ha gett upphov till.

Tillsynsmyndigheten bör ges delegation att föreskriva de ytterligare villkor som kan föranledas av sådana undersökningar som beskrivs ovan.

Länsstyrelsen föreslår följande villkor avseende kontroll av verksamheten och recipienten:

- 1. Verksamheten ska kontrolleras enligt ett av tillsynsmyndigheten beslutat kontrollprogram. Programmet ska bland annat ange hur utsläppen ska kontrolleras med avseende på mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Förslag till uppdaterat kontrollprogram ska insändas till tillsynsmyndigheten senast 6 månader från det att tillståndet vunnit laga kraft eller inom den senare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer.*
- 2. Vägning ska ske av all insatt fisk, upptagen död fisk samt levande fisk som körs iväg från anläggningen*

Länsstyrelsen ställer sig bakom bolagets villkorsförslag avseende vattenuttag från Blåtjärn och Indalsälven.

Tillstånd får enligt 16 kap. 15 § miljöbalken inte meddelas för en ny verksamhet som medverkar till att en miljö kvalitetsnorm överträds. EU:s ramdirektiv för vatten är för svensk del genomfört genom Vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Av 4 kap. 2 § i denna förordning följer att miljö kvalitetsnormer ska meddelas enligt vilka statusen för en vattenförekomst inte får försämrats och alla ytvattenförekomster, utom de som förklarats som konstgjorda eller kraftigt modifierade, i första hand till den 22 december 2015 ska uppnå god ytvattenstatus. Klassificeringen ska göras utifrån vattendragets morfologiska, kemiska, ekologiska samt näringsmässiga status. För att de fastställda miljö kvalitetsnormerna ska nås ska åtgärdsprogram fastställas. I uppgiften ligger även att verka för att de nationella miljö kvalitetsmålen ska nås.

Den aktuella vattenförekomsten har idag otillfredsställande ekologisk status. De miljöproblem som legat till grund för klassningen är främst *hydrologisk regim*, dvs. vattenreglering för kraftändamål, och *morfologisk påverkan* i form av rensning i vattendraget under tidigare flottningsverksamhet samt miljögifter. I dagsläget finns ingen bedömning som tyder på problem med övergödning. Miljö kvalitetsnormen för vattenförekomsten föreskriver *God ekologisk status 2021*.

Miljökonsekvensbeskrivningen innehåller inget om hur det tänkta vattenuttaget kommer att påverka möjligheten att nå denna miljö kvalitetsnorm. Vattenuttag ingår som ett eget miljöproblem i bedömningen av sammanvägd ekologisk status. Länsstyrelsen anser att bolaget bör föra ett resonemang angående detta.

Ragunda kommun, bygg- och miljönämnden, anser att det är av största vikt att frågan om smitta och miljöskydd får en gemensam lösning. De tillstånd som lämnas och de beslut som fattas för verksamheten måste samordnas och stödja varandra i riktning mot att förhindra olägenheter för hälsa och miljö. Beslut i ärendet bör inte meddelas innan smittfrågan är utredd och har fått sin lösning.

Fokus ska läggas på möjligheten till recirkulering av vatten i anläggningarna, rening av sediment och partiklar med efterföljande desinfektion av avloppsvattnet. Desin-

ficerings av avloppsvattnen från fiskodlingar är idag bästa teknik, s.k. BAT, vid anläggningar i Finland.

Kommunen stödjer det förslag som Länsstyrelsen i Jämtlands län föreslagit om provotidsförfarande och utredning angående recirkulation och rening av avloppsvattnet.

SÖKANDENS BEMÖTANDE AV INKOMNA YTTRANDE

Allmänt

Överuman Fisk AB anser att Ragunda kommun och Länsstyrelsen Jämtland lämnat onödigt detaljerade förslag på villkorsformuleringar samt att förhållanden som regleras redan i gällande lagar och föreskrifter inte behöver föreskrivas som villkor för verksamheten. Det är de viktigaste delarna av verksamheten som ska regleras i specifika villkor i tillståndet medan övriga delar av verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vad som är angivet och beskrivet i MKB:n. Villkoren måste även vara möjliga att kontrollera.

Smittskyddsfrågor regleras i särskild ordning och bör därför inte prövas inom ramen för bolagets ansökan. För att bedriva fiskodling krävs, utöver tillstånd eller anmälan enligt miljöbalken, tillstånd enligt förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen. Frågor om tillstånd enligt förordningen prövas av länsstyrelsen, som i ett sådant tillstånd också får bl.a. ändra eller meddela villkor om en från smittskyddssynpunkt väsentlig förbättring kan nås med användning av någon ny odlingsteknik. Överumans Fisk AB anser att det för närvarande inte föreligger skäl att vidta några särskilda åtgärder eller införa viss teknik ur smittskyddshänseende.

Överumans Fisk AB anser att förekomsten av det smittämne som både kommunen och länsstyrelsen nämner i sina yttranden inte har någon relevans för mark- och miljödomstolens prövning. Eftersom saken har påtalats väljer bolaget ändå att upplysningsvis nämna att ansvariga myndigheter utreder smittämnet och att det under 2013 bl.a. kommer att utföras fortsatt provtagning utanför bolagets anläggning i både uppströms och nedströms liggande partier i Indalsälven samt i Umeälvens

vattensystem. Det finns alltså ännu inga resultat av vare sig smittämnets ursprung, identitet eller dess eventuella utbredning utanför anläggningen och det går därför inte att säga om/hur smittämnet framdeles kommer att påverka förutsättningarna för fiskodlingen.

Upplysningsvis vill Överumans Fisk AB också underrätta mark- och miljödomstolen om att den sanering av anläggningen som Ragunda kommun och länsstyrelsen hänvisar till inte har genomförts eller påbörjats ännu. Orsaken är att Jordbruksverket den 28 mars 2013 har beslutat att skjuta fram tidpunkten för påbörjande av saneringen till senast den 31 december 2013 samt att saneringen inte omfattar hela anläggningen eftersom delar av lokalerna visat sig vara mycket svårsanerade. Saneringen innebär att anläggningen ska rengöras och desinficeras. Det är alltså för tidigt att säga om saneringen kommer att förutsätta ombyggnad av lokalerna eller i övrigt ha någon inverkan på anläggningens utformning. Eventuella ytterligare krav på åtgärder ur smittskyddssynpunkt hanteras därför lämpligen inom ramen för länsstyrelsens kompetens enligt ovan nämnda förordning eller på annat sätt enligt relevanta bestämmelser och inte som en del av denna tillståndsprövning.

Bemötande av yttranden från Ragunda kommun

Recirkulering, rening och desinficering

Överumans Fisk delar inte Ragunda kommuns uppfattning att fokus ska läggas på recirkulering av vatten, rening av sediment och partiklar och desinficering av avloppsvattnet. Det finska beslut som kommunen hänvisar till (67/2009/3) anser Överumans Fisk inte vara relevant då detta åsyftade en odling som producerar en mycket mindre mängd fisk (11 ton fisk jämfört med 60 ton foder) med mycket lägre vattenförbrukning (200 l/s jämfört mot nära 400 l/s), varav endast 2 % eller 4 l/s passerar den del av anläggningen där recirkulering sker. Resten av verksamheten i den finska anläggningen sker i jorddammar där varken rening eller desinficering av resterande 96 % av utgående vatten genomförs.

För att rena vattnet från framförallt fosfor i båda anläggningarna krävs en investering på 2,5 - 2,7 miljoner kronor. Denna investering skulle med hjälp av trumfilter

rena bort sediment och minska fosforhalten i utgående vatten med 25-30 %. Det totala fosforutsläppet från hela odlingsverksamheten i Hölleforsen uppgår till 520 kg/år vilket motsvarar en ökning av fosforhalten i Indalsälven vid Bispgården med endast 0,04 µg/l i medeltal under året. Den nuvarande fosforhalten i Indalsälven uppgår som jämförelse till 5,6 µg/l. Rening av utgående vatten framstår inte som ekonomisk försvarbar eftersom Indalsälven varken är utsatt för övergödning eller riskerar sänkt ekologisk status på grund av den ringa fosforhaltsökningen som odlingsverksamheten medför. Rening av allt utgående vatten skulle endast medföra ett minskat utsläpp med 0,010-0,012 µg/l vilket inte motiverar en investering på drygt 2,5 miljoner.

I en anläggning där recirkulering av vattnet sker är rening och desinficering av vattnet som återanvänds en standardrutin för att inte sprida eventuella smittor inom anläggningen och för att upprätthålla god odlingsmiljö för fisken. Recirkulering kan användas för att minska vattenförbrukningen, återvinna värmeenergin i vattnet och minska utsläppen från odlingen i form av näringsämnen (då vattnet som recirkuleras delvis måste renas) och eventuella smittämnen. Fiskodlingarna i Hölleforsen och Blåtjärn har däremot ovanliga och mycket goda förutsättningar att redan idag minska energiåtgången inom odlingarna då Blåtjärn kan utnyttja vattnet från en kallkälla för temperering av ingående vatten och Hölleforsen utnyttjar den naturliga fallhöjden för att minimera energiåtgången för pumpning av vatten. När det gäller reducering av utsläpp av näringsämnen kräver även recirkulering ett omfattande och dyrt reningssystem, vilket i detta fall inte anses som ekonomiskt försvarbart i förhållande till den vinst som erhålls för investeringen. Smittskyddsaspekten hanteras enligt gällande lagstiftning

Bemötande av yttranden från Länsstyrelsen i Jämtlands län

Allmänt

Avståndet till närmaste bostadshus är fågelvägen drygt 300 meter. Överumans Fisk vill i sammanhanget även påtala att på grund av de topografiska förhållandena och stora höjdskillnaderna mellan odlingen och närboende har de senare inte upplevt

några störningar från odlingen. Inga erinringar har heller framkommit under samrådsprocessen eller på annat sätt.

Utsläpp av näringsämnen

Överumans Fisk önskar påtala att ansökan inte avser produktionsvolym så som länsstyrelsen anger, utan foderanvändning. Ambitionen är emellertid att kunna producera så mycket fisk som möjligt med så liten resursanvändning som möjligt, d.v.s. försöka hålla låg foderkoefficient.

Länsstyrelsen har föreslagit två villkor avseende utsläpp av näringsämnen. Överumans Fisk anser att de från bolaget föreslagna villkoren 5 och 6 som omfattar foderkoefficient och totalt fosforutsläpp är heltäckande och att ytterligare villkor eller utredningar inte är nödvändiga. Det bör vara upp till företaget att välja bästa möjliga foder för varje kull. Val av ett foder med en högre fosforhalt medför samtidigt att en mindre mängd fisk kan odlas för att villkor 6 skall kunna hållas om foderkoefficienten hålls konstant vilket medför att villkoret är självreglerande för bästa möjliga ekonomi och miljö. Det som är väsentligt från miljösynpunkt bör enligt bolaget vara den totala mängden utsläppt fosfor (villkor 6). Överumans Fisk är däremot villigt att omformulera och minska den tillåtna foderkoefficienten till 1,2. Överumans Fisk har ansökt om ett begränsningsvärde gällande foderkoefficient på 1,3. Då det angivna värdet är ett begränsningsvärde som inte får överskridas är produktionen beräknad att kunna genomföras med en lägre koefficient än begränsningsvärdet. Företaget vill dock ha en viss marginal för att inte riskera att bryta mot något villkor även vid speciella situationer, t.ex. om leveranser av fisk till kunder blir försenade och en större andel äldre fisk än planerat hålls i odlingen. Överumans Fisk medger däremot att marginalen möjligen är lite väl tilltagen och kan därför förändra sitt önskemål om villkor till att: *"Foderkoefficienten får som begränsningsvärde inte överskrida 1,2 som medelvärde per kalenderår"*. Produktionen är dock avsedd att genomföras med en lägre koefficient än 1,2.

Vad avser länsstyrelsens förslag till utredningsvillkor för recirkulering och rening åberopas vad som ovan anförts till bemötande av Ragunda kommuns synpunkter.

Länsstyrelsen anger som förslag till prøvotidsvillkor att utsläppet av totalfosfor under prøvotiden får uppgå till högst 371 kg per år och hänvisar till Naturvårdsverkets beräkningsmodell, rapport 3382. Den angivna rapporten härrör från 1987 och har titeln "Sambandet mellan föda, produktion och förorening vid odling av stor regnbåge (*Salmo gairdneri*)". För beräkningarna i MKB:n har dock Naturvårdsverkets beräkning av fosfor och kvävebelastning från 1993 använts, vilken är den alltjämt gällande modellen för beräkningar av utsläppsmängder från fiskodlingar. Den av länsstyrelsen angivna rapporten handlar dessutom om odling av stor regnbåge, inte av yngel och sättfisk. De i MKB:n angivna mängderna av fosfor och kväve med 520 kg P och 3250 kg N, anges dock som ett worst-case scenario utifrån en foderkoefficient på 1,3 men de troliga utsläppsmängderna utifrån förväntat val av foder och foderkoefficient på 1,2 kommer istället att röra sig runt 440 kg P och 2870 kg N. För att skapa ett visst handlingsutrymme vid val av foder kan Överumans Fisk tänka sig att begränsning vid tillstånd sätts till 460 kg P per år.

Smittskydd

Som ovan angetts anser Överumans Fisk AB att frågor och villkor som rör smittskydd inte bör hanteras inom ramen för mark- och miljödomstolens prövning utan istället regleras enligt tillämplig speciallagstiftning. Beträffande länsstyrelsens villkorsförslag i denna del är det en självklarhet att fiskodlingen bedrivs så att sjukdomsutbrott och smittspridning inom anläggningen förebyggs och bolaget har också i sin ansökan föreslagit ett villkor att tillsatser av läkemedel i foder ska journalföras och att odlingen ska vara ansluten till Fiskhälsan AB:s hälsokontrollprogram eller motsvarande kontroll som föreskrivs för verksamheten.

Användning av energi

Inget villkor gällande energianvändning är relevant då detta är självreglerande. Företaget betalar för sin energi- och vattenanvändning och använder därmed inte mer än nödvändigt för verksamheten. Företaget ser därför även över energianvändningen och genomför besparingar då möjligheter finns.

Kemikalier och avfall

Denna hantering är redovisad i MKB:n. Verksamheterna producerar relativt lite avfall och den största andelen av avfallet består av död fisk. Den döda fisken plockas dagligen bort från trägen och för att luktolägenheter inte skall uppkomma förvaras fisken fryst och skickas därefter till Karlskoga för destruktion/förbränning. Tillverkning av biogas av självdöd fisk är däremot inte tillåtet i Sverige i dagsläget, då detta räknas som kategori-2 avfall till skillnad från slaktrester som är kategori-3-klassificerat och som kan rötas till biogas. Små mängder kemikalier används i verksamhetens eget laboratorium. Förvaring av kemikalierna sker enligt gällande lagstiftning och lagring sker inomhus i ett låst utrymme som saknar golvbrunn. Den lilla mängd farligt avfall som uppkommer på odlingen i form av batterier eller lysrör förvaras i kemikalierummet i väntan på borttransport av Ragn-Sells AB. Inga bränslen förvaras på odlingen. Förvaringsutrymmena för lagring av kemikalier och död fisk är sedan tidigare godkända av tillsynsmyndigheten.

Länsstyrelsen anger vidare att "Vägning ska ske av all insatt fisk, upptagen död fisk samt levande fisk som tas upp för slakt". Överumans Fisks verksamhet vid Hölleforsen är en sättfiskodling och det torde vara uppenbart att ingen fisk från en yngel- och sättfiskodling skickas till slakt. Fisken är helt enkelt för liten för att säljas som matfisk. Det är därutöver inte möjligt eller lämpligt att väga varje enskild fisk varför vägning sker som stickprov för att inte hantera fisken mer än nödvändigt och därmed inte orsaka stress som kan medföra sjukdomsutbrott. Det är även helt nödvändigt också för företaget att upprätthålla kontroll över mängden fisk i vartdera träget då det automatiska utfodringsystemet bland annat baserar sina beräkningar av fodergivor på mängden fisk. En felaktig mängd fisk i datasystemet skulle därmed leda till över- eller underutfodring, vilket i båda fallen medför en ekonomisk förlust för företaget.

Överumans Fisk anser därmed att inga villkor gällande kemikalie- och avfallshantering är nödvändiga utöver det som angetts i MKB:n. Företaget ser dock kontinuerligt över sina rutiner och övervakar om bättre och mer ekonomiskt fördelaktiga metoder att omhänderta och/eller återvinna den självdöda fisken framkommer.

Buller

Fiskodling är inte en bulleralstrande verksamhet och det har inte heller förekommit några synpunkter på verksamheten i det avseendet. Området är inte heller planlagt för friluftsliv där tystnaden är en väsentlig faktor för naturupplevelser. Fiskodlingen vid Hölleforsen ligger även intill ett vattenkraftverk där vattenmassorna orsakar ljud då de passerar ut ur kraftverket. Bolaget motsätter sig därför länsstyrelsens förslag på villkor, dels för att det inte är relevant, dels för att det är svårgörligt att kontrollera.

Upphörande av verksamhet

Överumans Fisk kommer att lämna in en efterbehandlingsplan om och när verksamheten upphör.

Kontroll

Ett kontrollprogram kommer att lämnas in till tillsynsmyndigheten senast 6 månader efter att tillståndet vunnit laga kraft eller inom den senare tid som tillsynsmyndigheten bestämmer.

Vägning eller räkning kommer att ske av insatt fisk eller rom, upptagen död fisk eller levande fisk som säljs. Ingen fisk tas dock upp för slakt eftersom den aktuella odlingen är en yngel- och sättfiskodling. Det är inte heller möjligt eller lämpligt att väga varje enskild individ, varför vägning sker genom stickprov och räkning av antalet individer. Det ligger även i företagets intresse att ha kontroll över mängden fisk i trägen samt den mängd fisk som säljs. Journaler kommer därför enligt villkorsförslag 7 i ansökan att föras över "insatt mängd fisk, tillförd mängd foder per dag, eventuell tillsats av medicin i foder samt eventuella bekämpningsmedel, död fisk och restprodukter per månad samt levererad mängd fisk".

Vattenuttagets effekt på statusbedömningen av Indalsälven

Då vattenuttaget är litet i förhållande till Indalsälvens totala vattenföring i den aktuella sträckan bedömer Överumans Fisk inte att vattenuttaget kommer att påverka Indalsälvens ekologiska status. Vattenuttaget är dessutom endast tillfälligt då

samma vattenvolymer som tas ut från älven därefter återförs till älven inom ett hundratal meter från uttagpunkten. Inte heller den ekologiska statusen i Blåtjärn bedöms bli påverkad då vattenuttaget underskrider tillrinningen till kalkkällan, vilket är tydligt genom att bäcken mellan Blåtjärn och Indalsälven fortfarande är vattenförande.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen bedömer att såväl det redovisade samrådsförfarandet som sökandens miljökonsekvensbeskrivning med kompletteringar uppfyller de krav som uppställs i 6 kap. miljöbalken.

Genom eget fastighetsinnehav och bildade servitut har sökanden den rådighet över berörda vattenområden som krävs enligt 2 kap. 1 § lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Några formella hinder mot en prövning i sak föreligger därför inte.

Ansökt vattenverksamhet har inte mött någon erinran och även mark- och miljödomstolen finner att de i miljöbalken uppställda tillåtlighetskraven är uppfyllda. Tillstånd i denna del kan därför beviljas i enlighet med ansökan. Begränsningar av vattenuttagens storlek ska dock regleras i tillståndsmeningen och inte i villkor såsom sökanden föreslagit.

Vad gäller den miljöfarliga verksamheten har Länsstyrelsen i Jämtlands län och Ragunda kommun framfört erinringar bl.a. avseende frågor som rör smittskydd. Bolaget har invänt att dessa frågor får regleras i annan särskild ordning enligt på området gällande rätt. Mark- och miljödomstolen finner bolagets ståndpunkt lagligen grundad.

Sökanden har såvitt avser foderkoefficient och fosforutsläpp justerat sina ursprungliga förslag till villkor. Mark- och miljödomstolen finner sökandens argumentation i

dessa delar övertygande. De justerade villkorsförslagen avseende nämnda parametrar bör därför fastställas.

Länsstyrelsen har föreslagit villkor för buller och användning av energi samt att en prøvotid införs avseende reningstekniker och möjligheterna att installera ett recirkulerande system för vattnet i fiskodlingen. Domstolen godtar bolagets invändningar i dessa avseenden. Redovisade kostnader för rening/ recirkulation av vatten och effekter därav utgör således bärande skäl att underlåta föreskrivande av prøvotidsvillkor.

Eftersom den tillståndsgivna vattenverksamheten i detta mål inte medför några arbeten inom vattenområde behöver någon arbetstid inte anges i domslutet. Däremot ska igångsättningstid fastställas för den miljöfarliga verksamheten. För närvarande framstår det som osäkert när anläggningarna kan förklaras fria från smitta. Mot bakgrund därav bedömer mark- och miljödomstolen dels att igångsättningstiden kan bestämmas till så lång tid som sex år från det att denna dom vunnit laga kraft, dels att skäl saknas att förordna om omedelbar verkställighet.

Vad slutligen gäller frågan om prövningsavgiften finner mark- och miljödomstolen inte skäl till ändring av sitt beslut därom den 4 oktober 2012.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se **bilaga 1** (DV425)

Överklagande senast den 23 oktober 2013. Prövningstillstånd krävs.

På mark- och miljödomstolens vägnar

Göran Simonsson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Göran Simonsson, ordförande, och tekniska rådet Lars Edlund.